

Sak nr 47/2008

Møtedato: 17.9.08

Møtestad: Slidretun

Arkiv nr:

Høyring om endring av stølsforskrift

LMD har sendt ut framlegg til endring av stølsforskrifta. Fjellstyret sender uttale til Norges fjellstyresamband som sender uttale for fjellstyra til LMD.

Ei arbeidsgruppe, der fjellstyresystemet er representert, har lagt fram utkast til endringar. LMD har ikkje foreslege store endringar, men det lagt opp til noko meir lokal forvaltning og ansvar til fjellstyret.

Fjellstyresystemet har i lengre tid arbeid for at tilleggsjord skal akseptast som ein bruksrett. Etter departementet sitt syn, er dette ikkje ein bruksrett og føreset ev. ei endring av fjelloven. I høyringsutkastet er det likevel lagt opp til at fjellstyret skal utvise tilleggsjord. Tilleggsjord definerar LMD som areal for oppdyrking. Areal til natthamning og inngjerda beite blir rekna som bruksrett. Fjellstyret skal gjera vedtak om utvising beiteareal og Statskog avgjer om arealet skal gjerdast inn. Tidlegare har det ikkje vore skilt mellom areal skal dyrkast opp eller brukast til beite.

Fjellstyret har hatt problem med å få gjennomført vedtak om riving/fjerning ved ulovleg bygging. I stølsforskrifta er det ikkje heimel for å bruke tvangsmidlar for å få gjennomført vedtak. Landbruksbygningar er det berre meldeplikt for jf. PBL, og kommunen gjer vanlegvis ikkje vedtak der fjellstyret sine vilkår blir teke inn. Tvangsmidlar jf. PBL (f.eks. tvangsmulkt) for å få gjennomført vedtak kan derfor ikkje alltid brukast. I eksisterande regelverk er det ikkje reglar som gir fjellstyret rett til å bruke andre verkemiddel for å få gjennomført vedtak. Fjellstyret kan ev. gjennom rettssystemet få gjennomført vedtak, men dette er ein arbeidskrevjande og dyr løysing både for stølsbrukarane og fjellstyret

I høyringsbrevet skriv LMD m.a. følgjande:

Fleirtalet i gruppa (alle unntatt Statskog SF) uttalte at "allmenningsbruken ikke er bundet til de tradisjonelle bruksmåtene som det kan føres bevis for", og at for eksempel utvising av tilleggsjord derfor må anerkjennast som ein bruksrett. Gruppa viste til følgjande bruksformer som no må akseptast som ein del av bruksrettane (sitat): utvisning av tilleggsjord til oppdyrking eller kultivering til beite og inngjerding, oppføring av gjødselku, oppføring av fellesfjøs, utnytting av vannkraft i liten skala til produksjon av strøm til dekning av dei bruksberettigede sitt jordbruksmessige behov, oppføring av gjetarbu, matforedlingsmuligheter på seter turisme/gardskule med seteroppald og natthamning.

Fleirtalet i gruppa ville generelt at det blir opna for at bruksrettane kan bli endra etter kvart som behov melder seg. Av gruppas fleirtal slutta representanten frå Statens landbruksforvaltning seg ikkje til at oppføring av fellesfjøs og utnytting av vasskraft er ein bruksrett.

Departementet sine vurderingar

Arbeidsgruppa arbeidde med sin rapport parallelt med at einskilde endringar i forskrifta var på høyring i 2006. Nokre av råda frå arbeidsgruppa blei følgde opp i samband med endringane i forskrifta i 2007. Fleirtalet sine forslag knytt til omdisponering av seterhus med sikte på moglegheiter for foredling av mat på seter og omdisponering av seterhus til opplegg med turisme/gardskule med seteroppald blei såleis tatt inn ved endringa i forskrifta i mars 2007. Departementet sine vurderingar ut over dette og hovudtrekk i oppfølging av den nemnde rapporten er omtala nedafor.

Gjetarbu, natthamning, utvising av areal til kultivering av beite og inngjerding m.m.

Departementet følgjer opp fleirtalsforslaga knytt til tilgang til oppføring av gjetarbu, areal til oppføring av gjødselkum, natthamning, og utvising av areal til kultivering av beite og inngjerding i høyringa, og knyt dette til bruksretten i statsallmenningane.

Utvising av areal som berre skal nyttast til beite blir behandla av fjellstyret etter føresegnene om beite. Inngjerding av beite for å førebyggje t. d. rovdyrskadar er etter departementet si vurdering ei form for grunndisponering som normalt vil krevje løyve frå m. a. Statskog som grunneigar. Statskog må leggje stor vekt på fjellstyret si tilråding og skal ikkje ta noka grunnavgift for slike løyve.

Reglane føreset ut over dette at det som blir utvist blir teke i bruk. Departementet er kjend med at det i enkelte høve kan oppstå ein diskusjon om det tilviste er i bruk eller ikkje, jf. §§ 5 og 9. Departementet meiner det må vere opp til fjellstyret å vurdere dette og har ikkje laga detaljerte reglar på dette punktet.

Tilleggsjord

Departementet gjer merksam på at det i denne høyringa er lagt til grunn at tilleggsjord er jord som blir nytta til produksjon av for som blir hausta og frakta bort frå arealet.

Forslaget frå fleirtalet i arbeidsgruppa om at tilleggsjord er ein bruksrett føreset etter departementet si vurdering ei lovendring. Departementet sitt syn er at når ein eigar av eit bruk med allmenningsrett ønskjer å utvide sitt produksjonsareal kan det utvisast eit areal dersom dette ikkje reduserer beitearealet for dei andre med allmenningsrett. Ein slik eksklusiv rett til å disponere over eit avgrensa areal er historisk og juridisk sett ikkje ein bruksrett. Dette går etter departementet sitt syn fram av både lovtekstane og forarbeida til fjelloven. Departementet syner også til lovproposisjonen om allmenningslovene frå 1992 (Ot. prp. nr. 37 (1991-92) der det heilt utvitydig er sagt i kommentarane til den tilsvarande føresegna for bygdeallmenningar: "Som det fremgår av ordlyden i første og annet ledd er utvisning av dyrkingsjord og kulturbeite noe som ikke kan kreves i kraft av bruksrett i allmenningen, men som det kan søkes om og hvor de nærmere vilkår fastsettes i avtale."

Departementet er kjent med at fleire av organisasjonane som deltok i arbeidsgruppa ser på rett til tilleggsjord som ei viktig prinsipp sak når det gjeld forståinga av bruksrett. Spørsmålet om utvising av tilleggsjord er ein bruksrett eller ikkje spelar likevel i praksis lita rolle. Statskog SF tar i dag ikkje betalt for utvising av tilleggsjord, med mindre utvisinga fører til tapt skogproduksjon, og er ope for alle spørsmål om dette dersom vedkommande allmenning har tilstrekkeleg med eigna areal. Departementet legg til grunn at denne praksisen om ikkje å ta betalt for utvising blir ført vidare, og at dei som ønskjer å få utvist dyrkingsjord og kulturbeite til vanleg kan rekne med å få eigna areal utvist. I høyringsutkastet er det lagt opp til at det i framtida skal vere fjellstyret som utviser tilleggsjord. Mynde blir med dette flytta frå Statskog til fjellstyret. Eit siktemål er å gi større rom for lokale vurderingar og skjøn, og sikre ein praksis som opnar for at tilleggsjord blir stilt til rådvelde for dei som er interesserte.

Uavhengig av spørsmålet om bruksrett er det vidare kommunen som landbruksstyresmakt som skal godkjenne oppdyrking etter forskrift om nydyrking fastsett i medhald av jordlova.

Vasskraft

Forslaget frå fleirtalet knytt til utnytting av vasskraft føreset etter departementet si vurdering også ei lovendring. I fjellova av 1975, § 12, som omhandlar grunndisponeringstiltak, blei det eksplisitt teke inn at tiltak – under dette tiltak som gjeld vassdrag - berre kan skje når det ikkje medfører vesentleg skade for nokon som har bruksrett. Rettstilstanden er at utnytting av vasskrafta i ein statsallmenning er ein ressurs som staten som grunneigar rår over. Den enkelte med bruksrett har ikkje nokon eksklusiv rett til å utnytte vasskraft. Tilsvarande gjeld i bygdeallmenningane der vasskrafta blir forvalta av allmenningsstyret på vegne av alle dei som har bruksrett. Departementet finn derfor ikkje å kunne legge til grunn at tiltak i vassdrag som til dømes kraftutbygging er ein bruksrett.

Statskog SF har opplyst til departementet at det til no ikkje har vore nokon konkrete søknader om utnytting av vasskraft knytt til jordbruksdrift. Departementet legg likevel til grunn, som fleirtalet i arbeidsgruppa, at det i enkelte tilfelle kan vere rasjonelt at t.d. ei seter eller ei setergrend utnytter nærliggjande vassfall til produksjon av elektrisk kraft. Føresetnaden må vere at utnytting av vassfallet ikkje er til skade eller ulempe for andre med bruksrett. Departementet meiner òg det er rimeleg at den som får løyve til utnytting av eit vassfall, og har inntekter eller klare fordelar av dette, skal betale ein konkret sum til grunneigaren. For mindre anlegg som berre skal forsyne ei seter med strøm skal Statskog ikkje ha vederlag. Departementet følgjer opp dette i denne høyringa ved å utvide merknadene/retningslinene for praktisering av forskrifta.

Andre endringar

Departementet gjer elles merksam på at det er lagt opp til ei viss omdisponering av forskrifta. Dels er det teke inn nye føresegner i tråd med det som er omtalt ovafor og dels er forskrifta omdisponert med sikte på ein betre samling av føresegner som regulerer same tema, t. d. seter og tilleggsjord.

Det er òg teke med ei føresegn om dispensasjon frå forskrifta. Departementet legg til grunn at det bør vere opning for dispensasjon, men meiner samstundes at ei slik føresegn skal praktiseras strengt og innafor dei rammer fjellova set.

Vedtak:

Fjellstyret ser positivt på at det i framlegg til ny stølsforskrift blir lagt opp til meir lokal forvaltning, og har følgjande merknader til framlegget:

- Fjellstyret meiner tilleggsjord er ein bruksrett og at dette må innarbeidast i forskrifta.
- I utkastet til ny forskrift avgrensar LMD bruksretten til beite ved at Statskog må gi samtykke til inngjerding. Ansvar for både utvising og inngjerding må ligge til fjellstyret.

- Det må innførast ein heimel i lovverket som gir ein effektiv måte å gjennomføre alle vedtak etter stølsforskrifta, utan å måtte gå gjennom rettsvesenet. Etter fjellstyret sitt syn, bør ein slik heimel kunne byggast opp på same måte som i PBL Kap. XVIII og XIX.

Vedtaket er einstemmig.

Vestre Slidre fjellstyre den 19.9.08

Harald Ranum
sekretær

Utskrift: NFS